

BORIS

FILAN

Výber najlepších filanoviek

CESTA

OKOLO

SEBA

**CESTA
OKOLO
SEBA**

Text © Boris Filan 2019

Cover © Milk 2019

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2019

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť nijakou formou reprodukováaná, kopírovaná alebo rozmnožovaná bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

BORIS FILAN

**CESTA
OKOLO
SEBA**

Výber najlepších filanoviek

slovart

OBSAH

Mušky	7
Prilepovanie hovienok	8
Žiarivé slnko Západu	11
Neviditeľné dievčatá	19
Zlaté autíčko	29
Ako prišla Coca-Cola do Bratislavy	31
Oblúbený uterák	35
A krk máš umytý?	37
Ako dedko ťahal repu	40
Spýtajte sa slepého Boba	49
Prekrásny chlpatý svet	58
Moji milí speváci	67
Julo	82
Matrioška	92
Mojich sedem divov sveta	95

My a móre	104
Zemiakový zázrak	110
Speváčky	118
Na tabuli, pred tabuľou	131
Zabíjačka a iné rozkoše	140
Štvorkrídly anjel	149
Svinské hity	151
Láska s ôsmimi nohami	154
Čo je najlepšie?	158
Svätojánske mušky	161
Amori	163
Muži a ženy	172
Kto chytá v bazéne	181
Gašparko kráľ	183

MUŠKY

Už sú tu opäť. Tie malé mušky, ktoré mi večer pri písaní sadajú na papier v písacom stroji a rozptyľujú ma. Viete ktoré – také tie priesvitné s tenučkými nohami, ako keď si dievčatko obuje mamine topánky na vysokom podpätku. Nechcem tým muškám ublížiť, tak ich vždy trpezlivo jemne odfukujem z papiera, ale to ste nevideli. Taká malá muška sa vie držať na papieri ako prilepená. Krídla odfúknuté až za ušami, takmer leží, nôžky natiahnuté – a nepopustí. Môžem fúkať, až mi sliny fľakajú, ale muška by sa tuším udržala aj v uragáne. Našťastie som objavil fintu: fúkam, fúkam, zrazu prestanem, ako keby som to vzdal. Ona poľaví v pozornosti, myslí si, že zvíťazila; ja zrazu nečakane prudko fúknem a ona musí letieť, aj keď sa jej nechce. Muška. Nedá si povedať a za každým sa na papier vráti. Nerád by som jej ublížil, raz, dva, päťkrát ju odfúknem, ale nakoniec stratím trpezlivosť a rozpučím ju. Aké je z toho poučenie:

1. Keď prestane fúkať, nemysli si, že už je po nebezpečenstve.

2. Never nikomu, kto tvrdí, že ti nechce ublížiť. Ak môže, nakoniec ťa rozpučí.

(S týmito poučeniami sa celkom slušne orientujem v súkromí aj v politike.)

PRILEPOVANIE HOVIENOK

Aj vy sa bojíte byť šťastní? Máte aj vy ten pocit, že keby ste si priznali, že práve teraz ste šťastní, mohlo by to vyvolať hnev bohov? Ten hnev by sa zrejme prejavil v podobe dákeho nečakaného trestu; ešte vzdialeného, zatiaľ nie celkom nám určeného nešťastia, o ktoré by sme sa tým priznaním pocitu šťastia prihlásili.

Neviem, odkiaľ sa v nás zobrala stará byzantínska viera v zákon striedania dobrej udalosti s katastrofou, a prekvapuje ma, ako sa ho pokúšame oklamať, podliezť, obísť. Neviem, z čoho pochádza naše presvedčenie, že po zlom dni bude nasledovať dobrý a po ňom zlý.

Keď sú dva nevydarené dni spojené, tak je to vlastne dobré znamenie, lebo o to väčšia šanca, že ten nasledujúci sa vydarí a možno (ale, preboha, radšej ani nie) že by potom išli dva dobré dni po sebe.

Predpokladáme, že v akejsi ústrednej vesmírnej banke máme svoje malé (a dúfame, že veľké) konto šťastia, pridelené vopred na celý život. A že priznaním šťastia a spokojnosti, vedomým potvrdením o príjme, ho márnostatne utrácame. Vždy znova sa snažíme presvedčiť sami seba, okolie a bohov, že *toto* ešte nie je ten pravý rýdзи kúsok z dávky šťastia, na ktorú máme pomyselný nárok.

V skutočnosti máme radi nahromadené malé nepríjemnosti: zmeškaný vlak, stratený dáždnik, rozbitý pohár, lebo dúfame, že za cenu drobných strát si tam niekde hore poisťujeme pozitívny vývoj alebo aspoň stabilitu vecí najdôležitejších, vecí priamo pri srdci života, ako je láska, zdravie, povolanie, osudy najbližších.

Už dávno považujeme bohov, aj Boha, za zlomyseľných a naivných. Vždy znova sa pokúšame s nimi spraviť ten obchod, vymeniť malé straty za veľké zisky.

Priznajte si, že ste radšej, keď sa môžete nechať poľutovať, a tajne, tam, kde to nikto nemôže vidieť ani počuť, si šúchate ruky, že to *chvalabohu v skutočnosti nie je až také zlé, ako sa to možno navonok niekomu zdá.*

Povedzte, prečo sa tak bojíme toho, po čom najviac túžime?

Celé popoludnie som sa striedavo vyhrieval na slnku a dlho plával v priezračnom mori, tak ako po tom celú zimu túžim. V chladničke ma čakalo studené hrozno. Dal som si do prehrávača CD so spevákom Paolom Contem, ten výber pesničiek, čo ma nádherne škrabká po chrbte duše. Teraz sedím na terase s výhľadom na ostrovy, nappchávam sa plnými hrstami bohovského hrozna a bojujem sa priznať, že som vrcholne spokojný a šťastný – *aby sa niečo nepobabralo.* Aby sa niečo nestalo synovi v Prahe, bratovi v Bratislave. Aby som náhodou tým priznaním si malého intenzívneho šťastia nezasiahol do súkolia osudu a nezmenil jeho chod vo svoj neprospech.

A tak sa vždy v najlepších chvíľach maskujem kúskom hovienka, aby som oklamal vševedúcich bohov a udržal si ich ľútostivú zhovievavosť.

Môj kamarát trénuje v Nemecku hokejistov. S nevýrazným mužstvom z malého mesta prekvapujúco získal majstrovský titul. Bol som presvedčený, že je šťastný.

„Šťastný? Z takého titulu môžem byť akurát nešťastný. Na budúci rok budú od nás čakať samé víťazstvá. A tých troch Kanadčanov, čo potrebujem, mi teraz určite nekúpia. Radšej sme mohli byť druhí, alebo aj tretí.“ Môj kamarát si rýchlo prilepil kúsok hovienka na kloúbik, aby uzmieril bohov.

Alebo stretnem v zime do čokoládova opálenú kamarátku a hovorím: „Super vyzeráš, oddýchnuto...“

„Ďakujem, je to možné, boli sme desať dní na Mauríciu... (a rýchlo hovienko na hlavu) ... ale ksicht mám z toho slnka vždy vráskavý ako starý strom.“

Už sme si tak zvykli, že tie hovienka lepíme na každú pochvalu.

- Aké tu máte príjemné nedeľné vône...
- Ale tie posrané zemiaky sa mi znova rozpadávajú.
- Tí Aziati pôsobia tak jemne...
- Čo ty vieš, akí sú odporní, keď sú nasratí...
- Máš pekné nohy...
- Chudák palec na ľavej vyzerá ako mŕtvy.
- Máš krásnu bundu.
- Ale... Kúpil som ju vo Viedni vo výpredaji za tretinu... už ju nikto nechcel.
- Váš chlapec krásne hrá na hoboji...
- Má z toho krivé zuby.

Je to starý pohanský strach z neznámych síl kombinovaný so starým kresťanským strachom z Božej nemilosti, zaháňaný automatickým: Bože uchovaj... aby nám Pánboh zachovať ráčil... Boh nás netresci...

Poďakujeme sa raz tej smutnej bohyni Šťastene, ktorej scenár sa nám nikdy nezdá dosť dokonalý?

Tak čo, trúfneme si?

Postavme sa zoči-voči bohom a povedzme:

Áno, som šťastný!

K opaľovaciemu mlieku Nivea bol prilepený nepríťažlivý darček od firmy: modrý plastový šulec strčený do igelitového vrečka, prelepený priesvitnou páskou. Nič lákavé, pravdepodobne by som to vrecúško zahodil, keby som nepoznal jeho tajomstvo. To prelepené, pokrčené, zošúľané bola – nafukovacia lopta. Modro-žltá pásavá, lesklá, žiarivá, nádherná. V detstve som po ničom tak márne netúžil, ani po mikroskope nie. V Bulharsku a v Rumunsku sa s takými nafukovacími loptami celé dni hrali na pláži nemecké rodiny. My v Československu sme plážové nafukovacie lopty najprv nemali vôbec. Loptou tej doby bola zošívaná, slabo nafúknutá kožená futbalová lopta, s tou sa hrávalo všetko, aj volejbal. Oveľa neskôr prišli do obchodov veľké, ťažké červeno-modro-biele lopty. Nafukovali sa horšie ako policajná trubička na skúšku alkoholu, boli nepružné, krivo a nekvalitne zlepené. Na slnku trpeli – najprv sa zohriali, napli a začali púšťať vzduch, takže po desiatich minútach postupne zmäkli, zvädli a nakoniec si ľahli na bok ako staršia tučná pani s chorým srdcom. Loptám Nivea slnko zjavne neprekážalo. Ich majitelia s nimi hrali volejbal na pravé popoludie, kládli si ich pod hlavu namiesto podušky, deti na nich sedeli, kotúľali si ich, pohadzovali a lopty boli stále rovnaké: dokonale okrúhle, svietiace, so žltými a modrými pruhmi a bielym nápisom NIVEA sun. Tie lopty pre mňa predstavovali *žiarivé slnko západu*. Slnko, ktoré vychádzalo na západe.

Naše lopty mali v lete na pláži najradšej zamračené, trošku chladné počasie. Objavila sa jedna várka nafukovacích

lôpt, ktoré nepúšťali vzduch – tie v továrni zlepili švami smerom von, takže po celom obvode každej farby vyčnievali asi tri milimetre igelitu, ktorý pri volejbale bolestivo sekal do prstov. Lep bol neriešiteľný problém socializmu. Čo sa nafúкло, to za chvíľu vyfúčalo. Keby niekto dokázal odfiltrovať všetky ostatné zvuky, plážami socializmu by sa rozliehalo zlovestné mnohonásobné syčanie. Zo stovák dierok, škár a netesniacich ventilov unikal teplý vzduch. Hovorili sme tomu, že *fučí*. Všetko, čo sa nafúкло, ihneď nahromadený vzduch púšťalo. *Fučali* nafukovacie lopty, plávacie kolesá, a najviac fučali *nafukovačky*.

Jedného dňa sa v československých obchodoch so športovými potrebami zjavili trojdielne nafukovacie ležadlá. Dostali skrátený názov *nafukovačka* a potom rodinný: *nafučka*.

Nafučka mala tri samostatne nafukovacie časti spojené látkou. Každý s vlastným otvorom na nafukovanie (zo začiatku aj s vlastným umelohmotným štuplíkom). Plávajúci základ tvorili dva spodné diely imitujúce plť, gumotextilové obdĺžniky, na ktorých sa po nafúknutí vytvorili štyri spojené valce.

Nafukovačky boli také vzácne, že sa v krajinách tábora socializmu stali všeobecne uznávanou devízou. Celé rodiny si financovali zahraničnú dovolenku pokútnym predajom nafukovačiek. V Bulharsku, v Rumunsku a potom aj v Juhoslávii išli na dračku. V tej dobe nikoho neprekvapil takýto rozhovor:

„Kam idete na dovolenku?“

„Do Bulharska.“

„Koľko beriete nafukovačiek?“

„Dve-tri. A vy?“

„My ideme tento rok autom do Juhošky. Musíme vziať aspoň päť nafukovačiek.“

Nafukovačky boli stabilná valuta, ostatné sa menili podľa situácie na trhu. Striedavo to boli *dederónové*

košele, v Poľsku dobre išli ponožky, v Juhoške aj káva; niektorí občania spravili zázračný kšeft so sadou francúzskych kľúčov. Viem aj o sezóne, keď boli v kurze prezervatívy; ale zažil som v Maďarsku spoluhráča, ktorý ich prepašoval tisíc a Maďari medzitým dostali niekoľko miliónov prezervatívov ako americkú hospodársku pomoc a predávali ich za pár forintov na každom rohu.

Samozrejme, že nafukovačku si nemohol kúpiť hoci kto a kedy sa mu zachcelo. Patrili do kategórie *podpultového tovaru*. Ich zásielky prichádzali najčastejšie v neskorú jeseň a v zime.

Predavači v obchodoch so športovými potrebami fungovali ako devízové oddelenie Československej štátnej banky: oni rozhodovali, kto si bude na dovolenke užívať a kto bude ako bedár jesť prihrievané konzervy a piť vodu z fontán.

Ak sa dostalo pár nafukovačiek do voľného predaja, tak sa o nich nediskutovalo. Neprichádzalo do úvahy, aby si niekto vyberal farbu. „Chceš? Nechceš? Nechaj tak.“

Tučné predavačky v modrých plášťoch mali v tých rokoch suverenitu indiánskych náčelníkov. Naša prvá nafukovačka bola tmavozelenej farby. Bola voľná, lebo *trošku púšťala*. To znamenalo, že nemala konkrétnu identifikovateľnú dieru, ale že celý materiál bol chybný a prepúšťal vzduch smerom von. Aj tak som z nej mal väčšiu radosť ako dnes z drahého nového Nissanu. V obchode nám poradili, aby sme si hneď kúpili aj *žabu* a občas nafukovačku prífúkli. *Žaba* bola gumená kocka s hadičkou. Predpokladalo sa, že energickým šliapaním na *žabu* sa dosiahne podobný efekt ako pri fúkaní pumpou. *Žaba* na exponovanom mieste prechodu z tela do hadičky netesnila, takže takmer všetok vzduch unikal tam, odkiaľ pred chvíľou prišiel. Ale nevadilo to, lebo vždy boli v rezerve ústa. Ústne nafukovanie bolo najbežnejšie, najlacnejšie, ale nenormálne namáhavé. Ten, kto sa podujal nafúkať na pláži celkom prázdnu nafukovač-

ku, už potom zvyšok dňa iba chudorľavo polihoval. Niektorí tuhí fajčiari to rýchlo vzdali, nafúkli si iba vankúš a na zvyšku ležali ako na deke.

Nafukovačky patrili k základným rekvizitám Československa šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov. Boli vo výbave každého zájazdu, každého rekreačného tábora, ubytovne, výpravy, mládežníckeho zrazu. Verne čakali v stanoch pri výstupe na Rysy aj pri splavovaní Hrona. Nafukovačky neslúžili len na pohojdávanie sa rekreatantov na vlnách jazier a morí. Na *nafučkách* sa masovo spalo a súložilo (odhadujem, že najmenej 25 percent dnešných tridsiatnikov bolo splodených na týchto gumotextilových lôžkach, naplnených vzduchom z našich vlastných pľúc). Treba povedať, že súložilo sa oveľa lepšie, ako spalo. Nafukovačka potešila na tráve pri jazere alebo vo vode. Ale spať na nej niekoľko nocí bol problém. Pod hlavou bol bruchatý dvojdielny vankúš. Keď sa poriadne nafúkol, bol tvrdý ako bubon a hlava na ňom tupo poskakovala a padala z boka na bok. Ak nebol vankúš úplne nafúknutý, zapadli ste doň tvárou ako do plastelíny a začal vás dusiť. Nové nafukovačky strašne smrdeli. Vyrábali ich z gumy potiahnutej látkou. Tá kombinácia vydávala agresívny polotechnický zápach ako sklad pneumatík v horúcom lete. Výrobcovia od začiatku vybrali potahové látky v mimoriadne odolných odtieňoch – ostrozelenú, tmavozelenú, hnedú a sivú. Po namočení do vody všetky stmavli a dostali jednotnú smutnú tmavomokrú farbu. Bez ohľadu na pôvodnú za pár dní na slnku vybledli a potiahli sa sivastým odtieňom ako vyschnutý riečny kameň.

Vojenská paleta farieb pôsobila čudne iba tam, kde sa naši ocitli v susedstve západných rekreatantov. Tí mali nafukovačky pestré, vo veselých kombináciách. Nosili aj rôznofarebné kúpacie odevy. Ženy zo Západu mali dvojdielne plavky, niektoré úplne miniatúrne. Muži no-

sili slušivé elastické nohavicové plavky alebo rajcovné *susáky*. Naozajstní muži sa v tábore socializmu kúpali v trenírkach. V tých istých, v ktorých riadili továrne, šoferovali traktory, sedeli na schôdzach, hrali okresné futbalové zápasy a nakoniec potme vstupovali do postelí svojich manželiek, frajeriek a mileniek. V tej dobe bolo všetko oblečenie čierne, zelené, hnedé alebo sivé, iba trenírky boli revolučne červené, lebo ich vzorom boli trenírky dresu Dynamo Moskva. Ženské plavky boli celé, na prsiach a okolo drieku nazberané, z hrubého hrčkávého materiálu, ktorý pôsobil veľmi hrejivo. Prvé mužské plavky šité u nás boli plantavé, čierne a tmavohnedé. Mali jednotný strih: hore nazberanú gumu, na stehnách nazberanú gumu a medzi tým hrubá tmavá látka – po vylezení z bazéna sme vyzerali, ako keby sme v nich mali nasrané. Keď západní turisti prvý raz videli, ako *naši* v temných masívnych plavkách, s hrozivými poloderavými nafukovačkami vychádzajú z vody, museli ich považovať za teroristický útok z mora alebo zvyšky porazených, nepriateľom odzbrojených žabích mužov z rumunských špeciálnych jednotiek.

Nafukovačky boli neuveriteľne trvanlivé a súčasne zraniteľné. A aj zranené a zmrzačené ďalej roky slúžili ako verný, húževnatý invalid na statku. Nekvalitné lepidlo zlyhávalo najmä v interných partiách, kde malo držať vnútorné priečky. Členité časti sa rozlepením na povrchu spojili do znetvorených opuchlín pripomínajúcich príznaky vzácneho ochorenia nazývaného *elefantiáza*. A vnútorne rozlepený vankúš vyzeral ako nafúknuté vodníkovo brucho. Ďalšou slabinou nafukovačky boli tri nafukovacie otvory, ktoré postupne strácali pružnosť – praskali a zväčšovali svoj objem. Umelohmotné štuple do nich zapadali čoraz hlbšie a nakoniec vo vode vytláčané vzduchom vypadávali. Kúsky povrázok, ktorými boli pôvodne pripevnené k nafukovačkám, sa dávno od vlhka rozpadli. Oslobodené štuplíky nená-

vratne mizli v mútnych alebo chlóróm presýtených vodách a boli nahrádzané kúskami ceruziek, zastrúhanými kúskami dreva alebo jednoducho – konárikom. V relatívne krátkom čase prišlo k celkovej únave materiálu.

Nafukovačky starli náhle a nezadržateľne ako africké ženy. Rozlepovali sa a dostávali trhliny po celom tele. Výrobca o tom vedel a pribaloval igelitové vrecúška s alkaprénom a okrúhlymi záplatami z hrubej priemyselnej gummy, akými sa vtedy opravovali bicyklové duše. Taká zaslúžilá nafukovačka vyzerala ako po zásahu samopalom. Mala na sebe aj desať-päťnásť záplat. Nezriedka sa celý spodný diel nedal zachrániť, iba bezmocne ovisal a *nafučka* ho vliekla za sebou, ako keby mala ťažko poranenú chrbticu. Ale ani deravá nafukovačka, na osemdesiat percent nepoužiteľná, neskončila v smetiach. Bola nepoužiteľná *vo vode*. Ale na suchu ešte aj vyfucaná dobre slúžila ako gumená deka, strieška proti dažďu alebo nezničiteľná vložka v kufri rodinného wartburga. Nafukovačky, z ktorých už zostali iba zdrapy ako po výbuchu, boli veľmi vyhľadávané a cenené ako zdroj náhradného materiálu. V niektorej dierke sa náhodou zachovala pôvodná zátká, pôsobila ako čajová šálka v havarovanom lietadle. Starostlivo vystrihnuté kusy gumolátky sa používali na zaceľovanie rán celkom nových nafukovačiek. Boli to prvé transplantácie, dlho pred celým svetom.

Ak sa nafukovačky ťažko nafukovali, tak proti vyfukovaniu to bola hračka. Pri vypúšťaní vydávali otvory nepríjemný prdivý zvuk, takže pri masovom večernom odchode domov pripomínalo kúpalsko alebo jazero... Ale to nie je dôležité. Z otvorov sa vybrali štuplíky, ceruzky alebo konáriky a časť vzduchu unikla spontánne. Zvyšný vzduch odmietal opustiť útroby nafukovačky a unikal do kútov a spojov. Na jeho vypudenie boli vyvinuté rôzne techniky – niektorí ľudia sa po nafukovačke váľali, rukami vytlačali nepotrebný vzduch. Iná metóda

bola *rolovacia*, ktorá vychádzala z predstavy, že systematickým rolovaním na spôsob koberca sa postupne z nafukovačky všetok vzduch vytlačí. Otvory však boli voči sebe umiestnené tak, že v strednej časti sa vzduch naziabil, vytvoril v strede niečo podobné dlhej saláme a v kútoch dve menšie tlačienky. Po prvom nafúknutí už nebola nafukovačka nikdy dokonale vyfúknutá. Ak sa niektoré zachovali, dali by sa z nich odobrať vzorky nášho, rumunského a bulharského vzduchu zo 60. rokov. Polovyfúknutá nafukovačka oťažela, ako keby sa v nej vzduch premenil na ortuť, a podvečer ju niekto z rodiny, zhrbený a ponížený, odnášal do električky alebo k autu. Na dovolenke každodenné vyfukovanie a nafukovanie po krátkom čase všetkých otrávil a nafukovačky sa nosili do jedálne a do hotela nafúknuté.

Nikdy nezabudnem, koľko dobrodružných výprav som ako chalan podnikol na tej tmavozelenej zapáchajúcej nafukovačke. Bola stroskotancovou plťou, Kolumbovou plachetnicou Santa Mariou, polynézkym katamaránom aj materskou lietadlovou loďou. Do vyčerpania sme z nej skákali hlavičky, bojovali o ňu alebo sme s niekým bok po boku, opretí o lakte, nohy vo vode, prekecali celé hodiny, pohojdávajúc sa na teplúčkem mori, kým v podobe perliacich bubliniek nevyfučalo toľko vzduchu, že sme museli začať plávať. Na tej starej nafukovačke som do sýtosti robil to, čo mám v živote najradšej: plával, miloval a spal. Teraz dostať nafukovačky v každom obchode, tie nové, rôzne tvarované, priesvitné. Vyzerajú ako zo skla, ako z mydlovej bubliny. Sú také vysoké, že sa nemusíte ani dotknúť vody. Nepúšťajú vzduch, nezapáchajú. Sú zo sterilnej lepkavej hmoty. Medzi nimi a našimi starými *nafučkami* je rozdiel ako medzi živou štukou a mrazeným filé. Nemyslím si, že by sa na nich dalo týždeň spať. Pochybujem, že budú aj po roztrhaní vzácne. Neverím, že by si to na nich niekto rozdával. Sú nudné a v podstate zbytočné, lebo slúžia iba na kúpanie.

Nafúkol som niveovú loptu z vrecúška prilepeného k fľaštičke s opaľovacím krémom. Strčil som ju medzi knižnicu a plafón. Mám ju nad sebou, Žiarivé slnko Západu. Pripomína mi to, ako nám bolo dobre, keď nám bolo tak zle. A trochu aj to, ako nám bolo zle, keď nám bolo tak dobre.

NEVIDITEĽNÉ DIEVČATÁ

Dnes chcem hovoriť o tajnej armáde našich dní. O nenápadnej sile, ktorá jediná pochopila, v akom nebezpečenstve sme sa ocitli. Tá armáda nemá drahú najmodernejšiu výzbroj. Nemá kozmickú techniku. Jej sila je vo vynikajúcom výcviku, v disciplíne, v dnes už nevidanej trpezlivosti a odolnosti. Tá neviditeľná armáda nepodlieha najvyššiemu veleniu NATO ani nášmu generálnemu štábu. Vlastne ani nemá dáku vojenskú hierarchiu. Spája ju to, za čo bojuje, ale najmä to, čo bráni. Je dôležité povedať, že je to naozaj prvá obranná armáda v dejinách. Väčšina príslušníčok začínala ako základáčky v slovenskej armáde krásy. Dnes by som ich postavenie charakterizoval vojenským výrazom *déle sloužící*. Tá armáda je dobre maskovaná, takmer všadeprítomná, a ak o nej viete, najľahšie ju rozoznáte podľa rovností. Nemajú ich jednotné, ale veľmi podobné. Voľné plášte, trošku obchodené tenisky, vnukovo tričko, nákupné tašky na kolieskach alebo pestré pevné igelitky. Spoznáte ich aj podľa pátravého pohľadu a bystrých očí. Možno slabšie počujú, ale vidia všetko. Keď sa s nimi rozprávam, hovoria, že majú pocit, že sa blíži koniec sveta. Toto, čo sa tu odohráva, až prekvapujúco nenávidia. Reagujú podráždene a prudko, ako keby tu bola nová nepriateľská okupácia. „A nie je?“ pýtajú sa ma, keď sa o probléme rozprávame. „Kto sú všetci tí vulgárni, nekultúrni ľudia, ktorí odkiaľsi vyliezli a zmocnili sa médií, kšeftov a politickej scény?“ Náš osud je podľa mňa v ich rukách. Všetci ostatní kolaborujeme, bojíme sa alebo sme sa dali kúpiť.